

Regeringens proposition

1977/78: 80

om ändring i lagen (1928:281) om allmänna arvsfonden;

beslutad den 8 december 1977.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga det förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

SVEN ROMANUS

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås ändring i reglerna om avstående av egendom som har tillfallit allmänna arvsfonden som arv. Enligt förslaget skall regeringen utan riksdagens tillstånd få besluta om avstående av egendom till ett värde av högst 200 000 kr. Förslaget innebär dels en justering av den värdegräns som gäller nu, dels en anpassning av reglerna till den nya regeringsformen.

Förslag till Lag om ändring i lagen (1928:281) om allmänna arvsfonden

Häri genom föreskrives i fråga om lagen (1928:281) om allmänna arvsfonden¹

dels att 13 § skall upphöra att gälla,

dels att i 2, 6 och 8 §§ ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen",

dels att 5 § skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §²

Arv, som tillfallit fonden, må helt eller delvis avstås till annan, om det med hänsyn till uttalanden av arvlåtaren eller andra särskilda omständigheter kan anses överensstämma med arvlåtarens yttersta vilja. Även i annat fall må arv avstås till arvlåtarens släkting eller annan person som stått arvlåtaren nära, om det kan anses billigt.

Beslut om avstående av arv fattas av *Konungen* eller, efter *Konungens* bemyndigande, av kammarkollegiet. *I fråga om fast egendom gäller beträffande riksdagens medverkan till beslutet vad som i allmänhet är föreskrivet om förfoganden över kronans fasta egendom.*

Vill någon, att arv, som tillfallit fonden, skall helt eller delvis avstås, *ingive* sin ansökan till länsstyrelsen i det län, där den döde senast haft sitt hemvist; *och åligger* det länsstyrelsen att genast underrätta kammarkollegiet om ansökningen samt, efter verkställd utredning, till kollegiet insända handlingarna i ärendet jämte eget utlåtande. Kollegiet har att, jämte eget yttrande, insända handlingarna till *Konungen*, om icke kollegiet äger besluta i ärendet.

Beslut om avstående av arv fattas av *regeringen* eller, efter *regeringens* bemyndigande, av kammarkollegiet. *Utan riksdagens tillstånd får beslut ej fattas om att till någon avstå egendom till ett värde överstigande 200 000 kronor.*

Vill någon att arv som tillfallit fonden skall helt eller delvis avstås, *skall han inge* sin ansökan till länsstyrelsen i det län där den döde senast haft sitt hemvist. *Det åligger* länsstyrelsen att genast underrätta kammarkollegiet om ansökningen samt, efter verkställd utredning, till kollegiet insända handlingarna i ärendet jämte eget utlåtande. Kollegiet har att, jämte eget yttrande, insända handlingarna till *regeringen*, om icke kollegiet äger besluta i ärendet.

Denna lag träder i kraft två veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den har utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

¹ Senaste lydelse av

2 § 1969:225

8 § 1972:640.

² Senaste lydelse 1972:640.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-12-08

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Bohman, Ahlmark, Romanus, Turesson, Gustavsson, Antonsson, Mogård, Olsson, Dahlgren, Åsling, Söder, Troedsson, Mundebo, Krönmark, Ullsten, Burenstam Linder, Wikström, Friggebo

Föredragande: statsrådet Romanus

Proposition om ändring i lagen (1928:281) om allmänna arvsfonden

Arv efter den som saknar arvsberättigade släktingar och testamentstagare tillfaller allmänna arvsfonden (5 kap. 1 § ärvdabalken). Närmare regler om fonden finns i lagen (1928:281) om allmänna arvsfonden. Av 1 § framgår att fonden skall förvaltas av kammarkollegiet och användas för främjande av vård och fostran av barn och ungdom samt omsorg om handikappade.

Egendom som har tillfallit allmänna arvsfonden som arv kan i vissa fall efter ansökan avstås till annan. Reglerna i detta ämne finns i 5 § lagen om allmänna arvsfonden. I andra stycket regleras beslutanderätten i ärenden om avstående av arv. Huvudregeln är att beslut om avstående fattas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, av kammarkollegiet. Om beslutet rör fast egendom fordras riksdagens medverkan enligt "vad som i allmänhet är föreskrivet om förfoganden över kronans fasta egendom".

Sistnämnda regel syftar på 77 § i 1809 års regeringsform. Enligt detta lagrum krävdes riksdagens samtycke för avstående av fast egendom som tillhörde staten.

Riksdagen bemyndigade år 1969 regeringen att i viss utsträckning avstå fast egendom som har tillfallit arvsfonden. Bemyndigandet gäller t. v. Det avser fast egendom vars taxeringsvärde eller – om taxeringsvärde inte finns – saluvärde är högst 50 000 kr. Regeringen får överlämna beslutanderätten till kammarkollegiet i ärenden där egendomens värde är högst 10 000 kr. (prop. 1969:94, JuU 1969:109, rskr 1969:253). Denna möjlighet till delegation har utnyttjats (Kungl. Maj:ts beslut den 27 juni 1969).

I sammanhanget bör påpekas att någon beloppsmässig begränsning inte gäller i fråga om regeringens befogenhet att avstå från arv av lös egendom som tillfallit allmänna arvsfonden. Kammarkollegiet har genom delegation fått rätt att besluta i sådana frågor, om värdet av den lösa egendomen uppgår till högst 10 000 kr. (Kungl. Maj:ts beslut den 27 juni 1969).

Riksdagens tidigare nämnda bemyndigande lämnades, som framgår av vad förut anförts, med tillämpning av 5 § lagen om allmänna arvsfonden och 77 § i 1809 års regeringsform. Den 1 januari 1975 ersattes 1809 års regeringsform av 1974 års regeringsform (RF). Denna slår som huvudregel fast att statens egendom – såväl fast som lös – står till regeringens disposition. Undantag gäller bl. a. egendom som i lag har avsatts till särskild förvaltning (9 kap. 8 §). Regeringens dispositionsrätt kan delegeras till underlydande myndighet (prop. 1973:90 s. 346). Enligt 9 kap. 9 § RF skall riksdagen i den omfattning som behövs fastställa grunder för förvaltningen av statens egendom och förfogandet över den. Riksdagen kan därvid föreskriva att åtgärd av visst slag inte får vidtas utan riksdagens tillstånd.

Egendom som har tillfallit allmänna arvsfonden har genom 1 § lagen om allmänna arvsfonden avsatts till kammarkollegiets särskilda förvaltning. Bestämmelserna i 5 § andra stycket samma lag innefattar emellertid en inskränkning i kollegiets förvaltningsrätt, eftersom beslut om avstående av arv i princip skall fattas av regeringen. Så länge 1809 års regeringsform gällde framgick vidare av hänvisningen i 5 § andra stycket till vad som i allmänhet föreskrivits om förfoganden över statens fasta egendom att regeringen inte utan riksdagens samtycke fick avstå arvfallen fast egendom. 1969 års bemyndigande utgör ett sådant, på visst sätt begränsat, samtycke.

Fastän gällande RF inte innehåller några bestämmelser som kräver riksdagens samtycke för förfoganden över statens fasta egendom, måste det antas att 1969 års bemyndigande fortfarande är giltigt. Föreskrifterna i bemyndigandet får uppfattas som sådana av riksdagen fastställda grunder för förfogandet över statens egendom som avses i 9 kap. 9 § RF. Bemyndigandet får sålunda numera anses innebära att riksdagen har förbehållit sig rätten att pröva frågor om arvsavstående beträffande fast egendom med högre värde än 50 000 kr. samt förbjudit delegation av regeringens prövningsrätt beträffande fast egendom med högre värde än 10 000 kr.

Den värdegräns som alltså fortfarande får anses gälla med avseende på regeringens befogenhet att pröva frågor om avstående av arv bör nu höjas med hänsyn till prisutvecklingen. Samtidigt bör regleringen, som efter RF:s ikraftträdande har formella brister, anpassas till RF. Detta sker lämpligast genom att kravet på riksdagens samtycke samt värdegränsen tas in i 5 § lagen om allmänna arvsfonden (jfr prop. 1973:90 s. 347) och där får ersätta den numera inaktuella bestämmelsen om riksdagens medverkan. Vidare bör reglerna utvidgas till att gälla all egendom. Som framgår av förarbetena till 9 kap. RF saknas nämligen skäl att i detta sammanhang göra skillnad mellan statens lösa och dess fasta egendom (prop. 1973:90 s. 225).

Den nya värdegränsen bör enligt min mening sättas till 200 000 kr. och avse värdet av den egendom som avstås till viss fysisk eller juridisk person. Med värde förstås här egendomens värde enligt bouppreckningen.

Också gränsen för kammarkollegiets befogenhet att besluta om att arv skall avstås bör höjas. Det torde emellertid för framtiden kunna överlåtas åt regeringen att även i fråga om fast egendom fritt få avgöra i vad mån regeringens beslutanderätt skall delegeras till kammarkollegiet. Någon bestämmelse om beloppsgräns för regeringens delegationsrätt föreslås alltså inte i lagen. Jag vill tillägga att avsikten är att regeringen fortfarande skall pröva alla ärenden av större betydelse.

Det bör nämnas att bestämmelserna i lagen om allmänna arvsfonden om rätten att avstå arv som tillfallit fonden f. n. ses över i annat hänseende än det som här har berörts. En av mig tillkallad utredare (Ju 1977:14) har sålunda fått i uppdrag bl. a. att undersöka huruvida avståenderätten bör utvidgas, främst för att man bättre skall kunna bevara egendom som har särskilt värde från kultur- eller naturvårdssynpunkt.

Enligt 13 § lagen om allmänna arvsfonden meddelar regeringen de ytterligare föreskrifter som behövs för tillämpning av lagen. Sådana verkställighetsföreskrifter kan numera meddelas med direkt stöd av 8 kap. 13 § RF.

Jag föreslår därför att 13 § lagen om allmänna arvsfonden upphävs såsom överflödigt. Vidare bör redaktionella ändringar göras i vissa andra paragrafer.

Med hänvisning till vad jag har anfört nu hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att antaga ett inom justitiedepartementet upprättat förslag till lag om ändring i lagen (1928:281) om allmänna arvsfonden.

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

